

Пантелеймон Куліш

Куліш походить із стародавнього козацького роду. Народився в містечку Вороніж на Чернігівщині. Батько Куліша, Олександр, володів полями, сіножатями, гаями, але жив старосвітським ладом. Була це людина гострої, палкої вдачі, але загально шанована. Мати Куліша, Катерина, розмовляла тільки українською мовою та вміла цікаво розповідати про старовину і співати стародавніх пісень. Крім матері, що скоро померла, великий вплив на Куліша мала поміщиця Уляна Мужилівська, сусідка Кулішів, яка здавалася малому хлопцеві якоюсь “царицею або богинею”. Своім впливом схилила вона Кулішевого батька, щоб віддав сина до гімназії в Новгород-Сіверському, де хлопчина вчився погано бо не розумів російської мови. Пізніше, коли став розуміти виклад став першим учнем. Із причини матеріальних нестач не довелося Кулішеві закінчити гімназію, зумів він власною працею доповнити свою освіту.

В Києві велике враження зробили на нього лекції з літератури молодого професора Михайла Максимовича, якому Куліш передав збірку своїх пісень, тих, що їх чув колись із уст матері. Максимович Давав Кулішеві книжки та звернув увагу на історичні повісті Вальтера Скотта. Але й університет Куліш мусив покинути, шукаючи заробітку. За допомогою Максимовича отримав посаду вчителя в Луцьку на Волині. Після короткого побуту в Луцьку перейшов на посаду вчителя в Києві.

За участь у змаганнях Кирило - Мефодіївського братства досягнула й Куліша кара в найкращій порі його життя, коли він жив у світі мрій та сміливих задумів. На початку 1847 р. одружився він із сестрою Василя Белозерського – Олександрою, пізнішою письменницею (Ганна Барвінок), і ладився їхати за кордон. Куліша заарештували в Варшаві, відвезли до Петербурга у Петропавловську фортецю. Почалися тяжкі хвилини тюремного життя й жандармських допитів. Слідство вели генерал Орлов і Дубельт. Основою ув'язнення послужила його “Повістка про український народ” в якій він виступав проти кріпаччини. Куліша було заслано до Тули, де він пробув три роки і три місяці. Разом із ним виїхала і його дружина. На засланні Куліш вивчав чужі мови, займався історичними дослідженнями та етнографічними матеріалами. В 1850 році цар Микола 1 дозволив йому повернутися до

Петербурга, коли на приїзд царя він зладив альбом з описом тульської старовини з гарними малюнками.

Після звільнення Куліш проживав у Петербурзі. Заробляв на прожиття працюючи в редакціях російських журналів і друкуючи свої праці під псевдонімом. Час його гарячої літературної праці розпочався лише по смерті царя Миколи 1. Саме тоді опинилися в Петербурзі повертаючись із заслання Шевченко і Костомаров. Громада петербурзьких українців почала думати про видавання українських журналів. Душею тих змагань став Куліш: видав своїм новим правописом, т. зв. “кулішівкою”, гарний етнографічний збірник “Записки о южной Руси”, роман “Чорна рада”, “Граматику” для народу, заснував власну друкарню. Проїжджаючи Львовом налагодив близькі стосунки з галицькими українцями. В 1864 році отримав урядове становище “директора духовних “справ” у Польському Королівстві, однак пропрацював не довго на цій посаді тому що уряд був незадоволений його живими взаєминами з галицькими українцями, які виступили на ясний національний шлях, вимагали щоб він привселюдно відрікся своїх українських поглядів. Куліш не захотів цього зробити за що його було звільнено із посади. Куліш виїхав за кордон де продовжує працювати. Повернувся Куліш на Україну і оселився на хуторі Матронівка де й дожив свого віку, до останньої хвилини не покидаючи пера. Помер 2 лютого 1897 року.

Роман “Чорна рада”

Історичною основою є часи наслідників Богдана Хмельницького, коли Україна розпалася на Правобережну що дісталася Польщі, й Лівобережну, що залишилася під Московщиною. На правобережній залишилися при гетьманстві Павло тетеря, а на лівому боці Дніпра виступили як претенденти на лівому боці Дніпра виступили як претенденти на гетьманську булаву переяславський полковник Сомко, Іван Золотаренко і запорізький кошовий Іван Брюховецький. Запорожці, на яких опирався Брюховецький намагався приєднати чернь обіцянками зрівняти всіх козаків й обіцянками дозволити їм грабунки. На Чорній раді козаки обрали гетьманом Брюховецького, який видав на Сомка смертний присуд. Куліш розповідає, як старий Шрам, священик і козак в одній особі, приїжджає із сином на хутір Хмарище до хутирного козака, веселого Череваня. Петро закохується в доньку Череваня Лесю. Черевань погоджується видати

доньку за Шраменка, але Череваниха хоче посватати її за гетьмана Сомка. Про свій намір вона говорить чоловікові під час подорожі до Києва. В Києві все товариство зустрічається з Сомком. Сомко запрошує всіх на свій хутір. Сюди приїжджають також запорожці Кирило Тур і Богдан Черногор. Вночі викрадає Кирило Тур суджену Сомка – та хоче втекти з нею в Черногору. Його доганяє Петро. У двобої обидва падають на землю. Пораненого Тура забирає в опіку Сомко, Петра – Леся. Під старанним доглядом Лесі - Петро одужує. Шрам і Черевань їдуть до Ніжина з наміром помирити Сомка з Золотаренком. У Ніжині відбувається суд над Кирилом Туром за те що він звалтував Лесю. Його прив'язують до стовпа та б'ють киями. Відбувається “Чорна рада” на якій остаточно обирають гетьманом Брюховецького. Після обрання Брюховецький замикає Сомка до в'язниці. Повість закінчується смертю Сомка, Шрама й весіллям Петра з Лесею.

www.CYM.org